

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Δρ Χριστος Αριστείδου

Καθηγητής Εμπορικών

Η μόρφωση υπήρξε πάντοτε αναγκαία και διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο σ' όλα στα στάδια εξέλιξης της ανθρώπινης κοινωνίας. Η σημασία της μόρφωσης υπήρξε μεγάλη ακόμη και σε περιόδους κατά τις οποίες η πλειονότητα κάθε κοινωνίας βάσιζε τη μάθησή της στην εμπειρία και όχι στη φοίτηση σε σχολείο. Ωστόσο από τη στιγμή που η κοινωνία πέρασε από την εμπειρική στη σχολική μάθηση, η μόρφωση απέκτησε άλλη σημασία, προσέλαβε χαρακτήρα μαζικό και άρχισε να γίνεται πλέον κτήμα αρχικά μεμονωμένων ομάδων ανθρώπων, των οποίων ο αριθμός αργά, αλλά σταθερά, διευρυνόταν ολοένα και περισσότερο. Όμως, αργότερα, με την πάροδο του χρόνου, η μόρφωση, στις περισσότερες προηγμένες τουλάχιστο χώρες, κατέστη κτήμα όλων σχεδόν των στρωμάτων του λαού.

1. Η παιδεία ως μοχλός προόδου και ανάπτυξης

Από τη στιγμή που γίνεται κτήμα της πλειοψηφίας των ανθρώπων, η παιδεία καλείται να διαδραματίσει ένα πολύ σημαντικό ρόλο και να γίνει ο κυριότερος μοχλός προόδου και ανάπτυξης κάθε λαού χωριστά και της ανθρωπότητας ως σύνολου. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα στην εποχή μας,

αφού όλοι οι επιστημονικοί κλάδοι αναπτύσσονται με εκπληκτική ταχύτητα με αποτέλεσμα να είμαστε μάρτυρες μιας επιστημονικο-τεχνικής επανάστασης, της οποίας οι διαστάσεις διευρύνονται καθημερινά.

Η παιδεία και η εξέλιξη της κοινωνίας βρίσκονται σε μια διαρκή αλληλοεπίδραση και αλληλοεξάρτηση. Με την πρόοδο της παιδείας από τη μια αναπτύσσεται και εξελίσσεται η κοινωνία, η τεχνολογία, η οικονομία, και γενικά όλοι οι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και δημιουργίας, από την άλλη όμως βελτιώνεται ποιοτικά και η ίδια η παιδεία, η οποία με τη σειρά της καλείται να διαδραματίσει ένα αναβαθμισμένο και δυναμικότερο ρόλο στις νέες συνθήκες που μεταβάλλονται συνεχώς.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η παιδεία παύει να είναι υπόθεση και πρόνομο ορισμένων μόνον κοινωνικών ομάδων και καθίσταται υπόθεση και κτήμα ολόκληρης της κοινωνίας. Η παιδεία στα πλαίσια του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας μετατρέπεται σε δραστηριότητα, με την οποία προάγεται η μάθηση, διευρύνονται οι γνώσεις και τελειοποιούνται οι ικανότητες των ανθρώπων. Η παιδεία θεωρείται ως "ύψιστον" αγαθό, γιατί ικα-

νοποιεί τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων στους τομείς της εργασίας, της υλικο-τεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, της κοινωνικο-πολιτικής ζωής και του πολιτισμού και συμβάλλει στη διαμόρφωση και ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας.

2. Η διαχρονική πρόοδος της παιδείας στην Κύπρο

Για την ορθή αντίληψη τόσο της πρόοδου που πέτυχε η παιδεία στην Κύπρο, όσο και της συμβολής της στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο του τόπου αξίζει να κάνουμε μια σύντομη αναδρομή των επιτευγμάτων σ' αυτό τον τομέα κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια.

Σύμφωνα με στοιχεία του 1946, το 40,8% του πληθυσμού δεν είχε ποτέ φοιτήσει σε σχολείο (το ποσοστό στους άνδρες ήταν 22,8% και στις γυναίκες το 57,8%). Το 49,9% του συνολικού πληθυσμού είχε φοιτήσει στο δημοτικό, το 7,6% σε σχολεία μέσης και τεχνικής εκπαίδευσης και μόνο το 0,7% σε πανεπιστήμιο.

Κατά το έτος 1960, το ποσοστό του πληθυσμού που δεν είχε φοιτήσει σε σχολείο μειώθηκε σε 24,7% σε σχέση με το 40,8% το 1946. Στο δημοτικό σχολείο κατά το ίδιο έτος είχε φοιτήσει το 63,2% αντί του 49,9% το 1946 και σε σχολεία μέσης και της τεχνικής εκπαίδευσης είχε φοιτήσει το 20,5% αντί μόνο το 7,6% κατά το έτος 1946.

Σε πανεπιστήμιο είχε φοιτήσει το 1,3% του συνολικού πληθυσμού αντί μόνο του 0,7% κατά το έτος 1946.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα στατιστικά στοιχεία που αναφέρονται στους αναλφάβητους. Κατά το 1946 οι αναλφάβητοι αποτελούσαν το 33,1% του συνολικού πληθυσμού ηλικίας πέραν των επτά ετών (9,2% των ανδρών και 46,6% των γυναικών), ενώ το 1960 το ποσοστό των αναλφάβητων μειώθηκε στα 18,1% (8,8% των ανδρών και 26,9% των γυναικών).

Κατά τη δεκαετία του 1990 σημειώθηκε αισθητή πρόοδος στον τομέα της παιδείας. Κατά το έτος 1992, τα νηπιαγωγεία (Δημόσια και Ιδιωτικά) κάλυψαν σχεδόν το 60% του συνόλου των παιδιών μεταξύ των ηλικιών 2 και 5 ετών. Στο δημοτικό σχολείο κατά το ίδιο έτος φοιτούσαν όλα ανεξαιρέτα τα παιδιά της ηλικίας 6-12 ετών. Το ποσοστό εγγραφής των αποφοίτων της Δημοτικής Εκπαίδευσης (Δημόσιας και Ιδιωτικής) ήταν 99,3%. Από τα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης του έτους 1991/92 ήταν 99,3 ενώ στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης (Δημόσιας και Ιδιωτικής) ήταν 84,5. Από αυτούς 88,7% αποφοίτησαν από το Γυμνασιακό και 80,2% από το Λυκειακό Κύκλο. Κατά την ίδια σχολική χρονιά το ποσοστό εγγραφής των αποφοίτων της Μέσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση του Εσωτερικού και Εξωτερικού ήταν 59,7%.

3. Η παιδεία ως εθνικό κεφάλαιο

Παρά το γεγονός ότι η παιδεία δεν θεωρείται άμεσα παραγωγική, εντούτοις έχει χαρακτήρα έντονης οικονομικής λειτουργίας υπό την έννοια ότι επιδρά σημαντικά στην επαγγελματική ικανότητα των παραγωγών και ως τέτοια αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης του κοινωνικού συνόλου. Η διαπίστωση αυτή αναγνωρίζεται όχι μόνο από τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και από τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και από τις ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, αφού το ελάχιστο επίπεδο γνώσεων που χρειάζεται ο σύγχρονος άνθρωπος για να μπορέσει να επιβιώσει, να είναι χρήσιμος στην κοινωνία, να συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία και να απολαμβάνει τα αγαθά της σύγχρονης ζωής εμπλουτίζεται συνεχώς με νέα στοιχεία, που επιβάλλει καθημερινά η πρόοδος της επιστήμης και τεχνολογίας.

Μέσα στις νέες αυτές συνθήκες η παιδεία προσλαμβάνει χαρακτήρα εθνικού κεφαλαίου χωρίς την ενίσχυση και ορθή αξιοποίηση του οποίου θα ήταν αδιανόητη κάθε περαιτέρω πρόοδος. Η επιστημονικο-τεχνική επανάσταση βάζει μπροστά στις διάφορες χώρες νέες απαιτήσεις. Οι κυβερνή-

σεις των διαφόρων χωρών, ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα, καλούνται να πάρουν αποφάσεις και να υιοθετήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα που να προωθούν και να αξιοποιούν τις δυνατότητες του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, ώστε να εξασφαλίζεται το ψηλότερο δυνατό επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας τους.

Αν η παιδεία αποτελεί ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο για κάθε χώρα, τούτο ισχύει ακόμη περισσότερο για μια μικρή και ημικατεχόμενη χώρα, όπως είναι η Κύπρος. Και τούτο γιατί μια μικρή χώρα σε σύγκριση με μια μεγάλη διαθέτει πολύ περιορισμένους πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Η μικρή χώρα είναι υποχρεωμένη απέναντι στην ποσότητα να αντιτάσσει συνεχώς την ποιότητα των παραγωγικών πόρων της. Το γεγονός αυτό την αναγκάζει να αξιοποιεί στον ύψιστο δυνατό βαθμό τους περιορισμένους παραγωγικούς πόρους της ανάμεσα στους οποίους την πρώτη θέση κατέχει το ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτει. Για μια μικρή χώρα η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού στον ύψιστο δυνατό βαθμό μπορεί να αποτελέσει τρόπο και μέθοδο αντιστάθμισης ορισμένων σοβαρών ελλείψεων που συνήθως παρουσιάζει η ανεπάρκεια άλλων παραγωγικών πόρων.

4. Η ανάπτυξη της παιδείας και οι αναγκαίες επενδύσεις

Το κεφαλαιώδες θέμα της οικονομικής ανάπτυξης από την οποία εξαρτάται άμεσα η πρόοδος και ευημερία κάθε χώρας, αλλά και ολόκληρης της ανθρωπότητας, δεν είναι απλώς πρόβλημα πραγματοποίησης διαφόρων επενδύσεων. Ασφαλώς οι επενδύσεις αποτελούν το κύριο μέσο για την πρόωθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Όμως, κύριος και καθοριστικός παράγοντας είναι το ύψος και η κατανομή των επενδύσεων τόσο μεταξύ υλικού κεφαλαίου, ώστε αυτό να καλύπτει ορθολογιστικά τους διαφόρους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας, όσο και του ανθρώπινου δυναμικού. Το κάθε αναπτυξιακό πρόγραμμα καλείται να το υλοποιήσει τελικά ο άνθρωπος. Επομένως το ανθρώπινο δυναμικό αναπόφευκτα αποτελεί την κινητήρια δύναμη κάθε προσπάθειας ανάπτυξης. Γι' αυτό και όσο πιο ικανό και αποτελεσματικό είναι, τόσο πιο ουσιαστική και ωφέλιμη θα είναι και η συμβολή του. Συνεπώς, ο βαθμός επίτευξης του προσδοκώμενου αποτελέσματος θα εξαρτηθεί από τη δυνατότητα επιλογής του άριστου συνδυασμού επενδύσεων σε υλικό κεφάλαιο και στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού υπό την ευρεία αυτής έννοια.

Την οικονομική επιστήμη απασχολούσε πάντοτε η προεξάρχουσα σημασία

του ανθρώπινου κεφαλαίου ως βασικού παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Τις δύο τελευταίες όμως δεκαετίες στο θέμα αυτό έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία λόγω του καθοριστικού ρόλου που διαδραματίζει η τεχνολογία. Όμως, επιβάλλεται να τονιστεί ότι η συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας αναδεικνύει τον ολοένα αυξανόμενο ρόλο που αναμένεται να διαδραματίσει στην παραγωγική διαδικασία ο ανθρώπινος παράγοντας και η εκπαίδευση. Τούτο είναι αυτονόητο αν ληφθεί υπόψη ότι τόσο η εφεύρεση και τελειοποίηση της τεχνολογίας, όσο και η εφαρμογή της δεν μπορούν να γίνουν χωρίς τη διαρκή συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα, του οποίου οι γνώσεις πρέπει αδιαλείπτως να αναβαθμίζονται και να εκσυγχρονίζονται.

Η σφαιρική εξέταση του θέματος οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η παιδεία πρέπει να προσεγγίζεται μονολιθικά από την κοινωνική της διάσταση και μόνο, αλλά και ως παράγων που, πέραν από την ανθρωπιστική, πολιτιστική και μορφωτική της συμβολή, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην περαιτέρω οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη πρωτίστως μέσα από την πρόωθηση της επιστημονικής έρευνας. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός η διαπίστωση ότι η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των μεθόδων παραγωγής και η οικονομική και κοινωνική

πρόδος και ευημερία κάθε χώρας, που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωσή της στις σημερινές συνθήκες παγκοσμιοποίησης- δεν μπορούν να εξασφαλιστούν χωρίς την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της.

Τα πάντα πλέον θα κρίνονται με βάση ευρύτερα ή ακόμη και παγκόσμια κριτήρια στην κονίστρα της παγκόσμιας αγοράς. Είναι μέσα σ' αυτά τα πλαίσια που θα πρέπει να εξετάζεται και η πρόκριση των επενδύσεων. Άρα, άμεσα και έμμεσα τίθεται επί τάπητος η αναγκαιότητα να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μια παιδεία ψηλότερης στάθμης και σύγχρονων προδιαγραφών, γιατί ο στόχος της επίτευξης του ψηλότερου δυνατού βαθμού ανταγωνιστικότητας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, εάν δεν διαθέτουμε ανθρώπινο δυναμικό που να έχει τις ίδιες ή και καλύτερες ακόμη γνώσεις και δεξιότητες από το ανθρώπινο δυναμικό άλλων χωρών, με τα προϊόντα των οποίων θα κληθεί η χώρα να ανταγωνιστεί στη διεθνή αγορά.

Ενδεικτικό της σημασίας που αποδίδεται στην εκπαίδευση και γενικά στη συμβολή και αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα στις πλέον προηγμένες οικονομικά και τεχνολογικά χώρες π.χ. στις Η.Π.Α., είναι η όλη πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα αυτό. Οι χώρες αυτές δεν αρκούνται

μόνο στις αυξημένες επενδύσεις που κάνουν οι ίδιες στη δική τους παιδεία; Τουναντίον η προσπάθεια τους σ' αυτό τον τομέα επεκτείνεται πολύ πέραν τούτου. Βάσει ολοκληρωμένης και συστηματικής πολιτικής επιδιώκεται η συνεχής προσέλευση και αξιοποίηση έτοιμου ανθρώπινου δυναμικού που μπορεί να εξασφαλιστεί από οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Η εξασφάλιση ξένων επιστημόνων επιτυγχάνεται με την παραχώρηση μεγάλου αριθμού υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνες σε ξένους επιστήμονες, πολλοί από τους οποίους τελικά, μετά το πέρας των σπουδών τους, δεν επιστρέφουν στη χώρα τους, αλλά εγκαθίστανται μόνιμα στη χώρα όπου σπούδασαν. Ένας άλλος τρόπος είναι η προσέλευση στη χώρα διακεκριμένων επιστημόνων που προέρχονται από άλλες χώρες, με την προσφορά σ' αυτούς πολύ ψηλότερων απολαβών και καλύτερων συνθηκών εργασίας. Είναι γνωστό ότι στη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980 ο ένας στους τρεις γιατρούς που τελείωνε στο Ηνωμένο Βασίλειο κατέληγε στις ΗΠΑ και άλλες προηγμένες χώρες μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, κατέληξε μεγάλος αριθμός επιστημόνων από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες.

Αυτή η μέθοδος εξασφάλισης επιστη-

μονικού δυναμικού, που είναι γνωστή ως “διαρροή εγκεφάλων” θεωρείται ότι είναι ίσως η πλέον αποτελεσματική, γιατί στοχεύει απόλυτα το επιδιωκόμενο τελικό αποτέλεσμα, που είναι η εξασφάλιση έτοιμων και διακεκριμένων επιστημόνων.

5. Η ανάγκη μακροπρόθεσμης εκπαιδευτικής πολιτικής

Για μια μικρή χώρα, η αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, μπορεί να αποβεί παράγοντας ύψιστης σημασίας για την οικονομική της ανάπτυξη. Όμως, προκειμένου να το επιτύχει αυτό, επιβάλλεται να αναπτύξει ιδιαίτερα την παιδεία της, την οποία θα πρέπει να θεωρήσει και να χειριστεί ως εθνικό κεφάλαιο. Μια τέτοια θεώρηση της παιδείας καθιστά εθνικά απαράδεκτη οποιαδήποτε προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων της παιδείας με περιστασιακά κριτήρια και χωρίς τη χάραξη μακροπρόθεσμης εκπαιδευτικής πολιτικής. Ταυτόχρονα επιβάλλει επιτακτικά την ανάγκη υιοθέτησης και επεξεργασίας μιας καλά μελετημένης και ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής πολιτικής που να καλύπτει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και να αξιοποιεί όλους τους παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση και υλοποίησή της. Στους πιο πάνω παράγοντες εκτός από τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές

της χώρας, αναμφίβολα συγκαταλέγονται και οι οργανώσεις των εκπαιδευτικών, που δυστυχώς τουλάχιστον μέχρι σήμερα, δεν έχουν τον ανάλογο λόγο στη διαμόρφωση μιας τέτοιας εκπαιδευτικής πολιτικής.

Στις δικές μας συνθήκες ενόψει μάλιστα και της επικείμενης ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επιβάλλεται να καταβληθεί ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια για ανάπτυξη της παιδείας, γιατί αυτή αποτελεί το κυριότερο μέσο αγωγής στα χέρια του κράτους. Μέσω της παιδείας το κράτος κατευθύνει την αγωγή προς τους σκοπούς και τις προτεραιότητες που βάζει το ίδιο, ώστε να μπορέσουν οι νέοι άνθρωποι, όταν ενηλικιωθούν, να συμβάλουν στην πρόοδο της κοινωνίας.

Γι' αυτό, υπό το φως και των αναμενόμενων εξελίξεων, που ήδη αναφέραμε, επιβάλλεται να καταβληθεί ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια για ανάπτυξη της παιδείας. Η χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής πρέπει να στοχεύει στη βελτίωση και στον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης που παρέχεται όχι μόνο από κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης που παρέχεται όχι μόνο από κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης (κάθετη προσέγγιση), αλλά και από κάθε τύπο σχολείου στα πλαίσια της ίδιας βαθμίδας (οριζόντια προσέγγιση). Ιδιαίτερα όμως θα πρέπει να αναβαθμι-

στεί η δημόσια εκπαίδευση, γιατί στις δικές μας συνθήκες αυτή αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της κυπριακής εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα όμως το Κράτος θα πρέπει να επανακαθορίσει την πολιτική και τις απαιτήσεις του σε σχέση με την ιδιωτική εκπαίδευση, ιδιαίτερα τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια, γιατί αναμφίβολα το δικό της ρόλο έχει να διαδραματίσει και η ιδιωτική εκπαίδευση. Εδώ, θα πρέπει να τονιστεί η ευθύνη του Κράτους να εποπτεύει και να επιθεωρεί τις διαδικασίες λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων κάθε βαθμίδας, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η παρεχόμενη ιδιωτική εκπαίδευση θα βρίσκεται στα ίδια τουλάχιστον επίπεδα με τη δημόσια εκπαίδευση.

6. Η αναβάθμιση της παιδείας και η επίλυση προβλημάτων.

Η αναβάθμιση της παιδείας αποτελεί μια συνεχή διαδικασία και απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της είναι η επίλυση τόσο των υφισταμένων όσο και των συνεχώς αναφυσόμενων νέων προβλημάτων. Έτσι, πέραν των όσων έχουν ήδη γίνει στον ευαίσθητο τομέα της παιδείας - και έχουν γίνει αρκετά - αν αναλογιστούμε τη γινικότερη πολιτική και οικονομική κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο τόπος μας μετά την τουρκική εισβολή του 1974 - υπολείπονται να γίνουν ακόμη πολλά, τα κυριότερα απ' αυτά,

είναι τα εξής:

α) Να επεκταθεί η προδημοτική εκπαίδευση, να επιλυθούν τα προβλήματα της δημοτικής εκπαίδευσης, τα κυριότερα από τα οποία είναι ημείωση του αριθμού μαθητών κατά τμήμα, ιδιαίτερα στις μικρότερες τάξεις και κυρίως στην Α΄ τάξη, γεγονός που θα απαμβλύνει και τον οργανικό αλφαριθμητισμό, που αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα της δημοτικής εκπαίδευσης. Επί πλέον πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην εφαρμογή των πλέον αποδοτικών μεθόδων διδασκαλίας ώστε να αυξηθεί η αυτενέργεια και πρωτοβουλία των μαθητών, να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα των τάξεων μικτής ικανότητας, να ενισχυθεί περισσότερο η πολυδυναμία του διδασκάλου και να επεκταθεί ο θεσμός της ειδικότητας στη διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων, κυρίως της μουσικής, της επιστήμης, των αγγλικών κ.ά. Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων που παρουσιάζουν ορισμένες κατηγορίες μαθητών, όπως το πρόβλημα μάθησης της ελληνικής γλώσσας από παιδιά επαναπατρισθέντων Κυπρίων, των Ελλήνων του Πόντου και άλλων περιοχών, το πρόβλημα της πειθαρχίας, της κοινωνικοποίησης των μαθητών κ.α.

β) Στη μέση εκπαίδευση προέχει η βελτίωση των κτιριακών εγκαταστά-

σεων ώστε να καταργηθούν τα μετακινούμενα τμήματα, το κάθε σχολείο να διαθέτει θέρμανση, αίθουσα πολλαπλής χρήσης και ειδικές αίθουσες σε συνδυασμό με τον εφοδιασμό όλων των σχολείων με τα απαραίτητα εποπτικά μέσα, η μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τμήμα, από 35 που είναι σήμερα σε 26, η καταπολέμηση του οργανικού αναλφαβητισμού, η αναπροσαρμογή και ο εκσυγχρονισμός των αναλυτικών προγραμμάτων και των διδακτικών βιβλίων, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της μάλιστα των φροντιστηρίων σε συνδυασμό με την ουσιαστική ενίσχυση και επέκταση του θεσμού των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης, η αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης και η ουσιαστική σύνδεσή της με τον κόσμο της εργασίας και γενικότερα την οικονομία, η ενοποίηση των ενιαίων και εισαγωγικών εξετάσεων, η έγκαιρη στελέχωση των σχολείων και η ψήφιση κανονισμών αξιολόγησης, η καθιέρωση μόνιμων προγραμμάτων επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε συνδυασμό με την εισαγωγή ανάλογων κινήτρων και πολλά άλλα.

γ) Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η επίλυση των οποίων αποτελεί βασική προϋπόθεση ανάπτυξης της παιδείας γενικά. Τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι

πολλά και ποικίλα. Περιοριζόμαστε στην απλή αναφορά των κυριότερων απ' αυτά που είναι: η ανέγερση του κτιριακού συγκροτήματος του Πανεπιστημίου Κύπρου, η στελέχωση και περαιτέρω ανάπτυξη του Πανεπιστημίου, η επέκταση των υφισταμένων και η ίδρυση νέων σχολών, η επίλυση των βασικών προβλημάτων λειτουργίας του Πανεπιστημίου, η δημιουργία μονάδας για έγκαιρη και φθηνή εκτύπωση και ανατύπωση των πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, η ανέγερση και λειτουργία φοιτητικής εστίας κ.ά.

Βασικός στόχος της παιδείας ήταν και παραμένει η δημιουργία ανθρώπων με ικανότητες, αλλά προπαντός με πανανθρώπινες ηθικές αρχές και αξίες που να χαρακτηρίζει η αγάπη προς την πατρίδα, τη θρησκεία και τον άνθρωπο, και η αφοσίωση στα ιδανικά της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της ειρήνης και της δικαιοσύνης.

Η παιδεία που θα εδράζεται πάνω σε τέτοιες αξίες και αρχές και θα αναβαθμίζεται διαρκώς ανάλογα με τις απαιτήσεις της σύγχρονης επιστήμης και τεχνολογίας θα είναι σε θέση να προετοιμάζει ανθρώπους που και θα θέλουν, αλλά και θα μπορούν να προσφέρουν όσο το δυνατό περισσότερο στην πνευματική, οικονομική, πολιτιστική και τεχνικό-τεχνολογική ανάπτυξη της πατρίδας τους και ολόκληρης της ανθρωπότητας.